

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-81>

УДК 378:37.014.543(045)

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ІНСТРУМЕНТ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

FINANCIAL SUPPORT OF INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION AS A TOOL OF SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE COUNTRY

Чернега Вероніка Володимирівна

аспірант,

Державний торговельно-економічний університет

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4684-1289>

Cherneha Veronika

State University of Trade and Economics

Фінансове забезпечення закладів вищої освіти є важливою передумовою соціального та економічного розвитку суспільства. Україна має розгалужену та потужну систему закладів вищої освіти, тому питання фінансового забезпечення закладів вищої освіти є особливо актуальним. Вища освіта як складова соціальної функції держави забезпечує ринок праці кваліфікованими спеціалістами, які працюють на розбудову економіки держави. Тож, необхідність забезпечення вищої освіти фінансовими ресурсами для організації освітнього процесу не викликає сумнівів. В умовах глобалізації вища освіта виходить за рамки держави, а отже стає одним з міжнародних інструментів суспільного розвитку. Система фінансового забезпечення вищої освіти повинна реагувати на виклики сучасності, постійно оновлюватись та удосконалюватись. У статті обґрунтовано підвищення ролі фінансового забезпечення вищої освіти як одного з найважливіших інструментів суспільного розвитку держави. Здійснено аналіз впливу вищої освіти на економічне зростання країни та сприянню суспільному розвитку. Окреслено ефективні напрями використання фінансових ресурсів закладів вищої освіти як інструменту соціально-економічного розвитку країни. У статті визначено проблеми та напрями удосконалення існуючої системи вищої освіти з метою підготовки конкурентоспроможних фахівців.

Ключові слова: вища освіта, фінансове забезпечення, видатки державного бюджету, державна фінансова політика, суспільний розвиток.

Financial support of higher education institutions is an important prerequisite for social and economic development of society. Ukraine has an extensive and powerful system of higher education institutions, so the issue of financial support for higher education institutions is particularly relevant. Today, the role of higher education is extremely important, indispensable and necessary for social transformation. Education is a prerequisite for achieving sustainable development of society and the most important tool for effective management. In the context of globalization, coverage of going beyond the state, as well as changes with international instruments of social development. The higher education system needs to respond to modernity, the duration of renewal and improvement. In Ukraine, at the legislative level, education is defined as a priority area of socio-economic, intellectual, spiritual and cultural development of society and the state. Current education should contribute to a comprehensive understanding of the unity of the world. Education should be given strategic status; large-scale; an important priority area; with expanded and updated content; form and methods of teaching in terms of informatization of society as a whole. In order for the Ukrainian prophecy to spread to the search for important tasks, it needs to be updated taking into account the current world trends in the development of education in a broad socio-economic context. Upgrading higher education systems ensures its effective functioning, equal access to it, the ability to provide the latest services and the ability to provide special ability. Budget expenditures on coverage are one of the relevant instruments of micro- and macroeconomic policy, through which the state can influence the allocation of financial resources, social transformation, employment, etc. The development of a sustainable society should be understood as a continuous process of learning, problem-solving and dilemmas, where the right answers and decisions can change with the burning of experience. The articles reasonably improve the role of financing higher education as one of the most important tools of social development of the state. An analysis of the impact of higher education on economic growth

and promotion of social development. Separately effective areas of use of financial resources of higher education institutions as a tool of social development. The article highlights a number of topical proposals for expanding the existing system of higher education, which in the future will allow professionals to act as hydrocompetitors in the international labor market.

Keywords: higher education, financing, educational policy, state budget expenditures, state policy, social development.

Постановка проблеми. Головними тенденціями останніх десятиліть і постійні зміни, інтеграційні процеси, тотальна глобалізація. Нині актуальним є питання удосконалення існуючої системи вищої освіти, підготовки висококваліфікованих фахівців, які є запорукою суспільного розвитку країни. Тому фінансове забезпечення закладів вищої освіти є вкладенням в соціально-економічний розвиток країни.

Метою дослідження є розкриття сутності фінансового забезпечення закладів вищої освіти як інструменту суспільного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питанням фінансового забезпечення державних закладів вищої освіти присвячені роботи В. Андрущенко, Т. Боголіб, О. Васирика, Л. Лисяк, І. Лук'яненко, І. Луніної, А. Мазараки, В. Опаріна, М. Федосова, І. Чугунова, Л. Шевченко, С. Юрія та інших.

Вклад основного матеріалу дослідження. Кінець ХХ – початок ХХІ століття яскраво демонструє геополітичну спрямованість сучасного цивілізаційного процесу, яка визначається його глобалізацією. Трансформаційні зміни в сучасній історії людства призвели до формування «інформаційного суспільства», «суспільства знань», в якому головним ресурсом виступають знання й інформація, що впливають на подальший розвиток сучасної цивілізації. В умовах глобалізації освіта перетворилася на пріоритетний чинник суспільного поступу, а суспільство – на таке, що постійно навчається.

Фінансове забезпечення вищої освіти посідає провідне місце серед чинників, що впливають на соціально-економічний розвиток країни. Сучасне світове суспільство стає дедалі глобалізованішим, інтернаціональним, готовим до конкурентної боротьби і на ринках капіталів, енергетичних ресурсів, товарів, послуг та зайнятості, і в сфері освіти і науки. Як розвиватиметься суспільство майбутнього, як у ньому буде організована і здійснюватиметься діяльність людини, якого рівня життя вдасться досягнути, залежить насамперед від того, наскільки освіченими будуть його громадяни і наскільки наука забезпечить

умови життя людини. Рівень розвитку освітніх систем, досягнутий сьогодні розвинутими країнами світу, є вагомим чинником їх інтелектуального, економічного, соціального, науково-технічного, інноваційно-технологічного і культурного розвитку.

В умовах підвищення вимог працедавців до рівня професіоналізму та компетентності робочої сили, зростання масштабів інтелектуалізації праці вища освіта є не тільки засобом забезпечення галузей економіки кваліфікованими кадрами, але і обов'язковою умовою розвитку людини, забезпечення її матеріального добробуту та соціального статусу. В зв'язку з цим все більш широкі групи населення охоплюються вищою освітою.

Вища освіта має велике значення в піднесенні суспільного розвитку України, проте, без належного фінансового забезпечення існування високорозвинених освітніх систем стає неможливим. З переходом людства до нового типу високотехнологічної цивілізації, до епохи глобалізації та інформатизації суспільства рівень освіченості і культури всього населення набуває ще більш вирішального значення для економічного та соціального поступу країни [1].

У наш час під впливом глобалізаційних процесів характерною ознакою суспільного та індивідуального життя виступає постійне змагання людей, організацій і країн за оволодіння інформацією та операційними знаннями. Суттєвими рисами глобалізації на сучасному етапі виступають: прогресуюче піднесення значущості високих інформаційних технологій та постіндустріальних принципів суспільного розвитку; підвищення ролі інтелектуального капіталу та менеджменту, соціальних і гуманітарних чинників економічного прогресу; утвердження пріоритетності базових засад сталого розвитку [2].

У сучасних умовах вища освіта являє собою важливий інструмент впливу на суспільний розвиток в країні, а також поєднує в собі чимало функцій, починаючи від забезпечення економіки висококваліфікованими трудовими ресурсами до створення національної конкурентоспроможності.

Протягом останніх років в Україні відбуваються зміни ринкового середовища, що сприяє значному посиленню конкуренції. В свою чергу це призводить до пошуку прихованих резервів і нових шляхів підвищення економічної ефективності. З-поміж усіх організаційних ресурсів саме «людський потенціал» стає ресурсом, який має найбільше значення для підвищення функціонування суб'єктів ринку. В наш час наукоємні сектори економіки відіграють визначальну роль в економічному розвитку провідних країн світу. Про це свідчить щорічне підвищення рівня високих технологій і збільшення обсягу наукоємної продукції.

У сучасних умовах високотехнологічного виробництва і впровадженні новітніх технологій вища освіта здобуває відносно нового значення. Відповідно до теорії людського капіталу – людський капітал являє собою сукупність економічних відносин, що виникають у суспільному виробництві між його суб'єктами з приводу формування та розвитку здібностей людини. Економіка отримує вищі прибутки від людського капіталу ніж від уречевленого [7].

Чисельні наукові дослідження різних сфер життєдіяльності суспільства та розвитку держави доводять наявність тісного взаємозв'язку між якістю освіти та економічним розвитком країни. Варто зазначити, що: важливою причиною відставання бідних країн від багатих є недостатність інвестицій у людський капітал, і навпаки, досягнення в освіті й державні видатки на освіту безпосередньо пов'язані з економічним зростанням; якість освіти, показниками виміру якої є, наприклад, рівень оплати праці викладачів ЗВО, співвідношення кількості студентів з розрахунку на одного викладача і рівня їх підготовки, позитивно впливає на майбутній рівень доходів громадян з більш високим освітнім рівнем; участь працівника у системі навчання впродовж усього життя є важливим чинником професійного успіху на ринку праці; людський капітал мігрує з місць, де відсутній достатній попит, у місця поширення і концентрації попиту, а масовий відтік людського капіталу з країн еміграції призводить до їх тривалого занепаду і економічної кризи [8, с. 13].

Державні заклади вищої освіти України входять до числа вагомих активів країни, що є основою її розвинутої економіки та суспільного розвитку; вони створюють знання, здібності й досвід; їх взаємодія з суспільством, урядом та приватним сектором економіки має важливе

значення для побудови інноваційної системи та забезпечення конкурентоспроможності національної економіки. Фінансове забезпечення державних закладів вищої освіти, відображаючи сукупність взаємовідносин між усіма учасниками ринку освітніх послуг, виступає інструментом реалізації політики держави у сфері вищої освіти. За сучасних умов актуалізується питання ефективності формування, нагромадження та використання акумульованих фінансових ресурсів державними закладами вищої освіти України. Тенденції розвитку суспільства свідчать про накопичення численних викликів, як системі вищої освіти країни, так і з боку самої освіти, безпеці держави, пов'язаних з рухом фінансових ресурсів на всіх етапах діяльності державних закладів вищої освіти, та потребують впровадження комплексної програми заходів у сфері удосконалення фінансового забезпечення вітчизняної системи вищої освіти.

На сьогодні досі триває процес реформування системи вищої освіти в Україні, зокрема, механізму її фінансування. Вища освіта має значний вплив на розвиток усіх галузей в країні та на соціально-економічний розвиток в цілому. Важливою є конкурентоспроможність державної вищої освіти на світовому освітньому ринку. Однією з найголовніших проблем сучасної системи вищої освіти є її перманентне недофінансування. Враховуючи це, виникає необхідність підвищення дієвості механізму фінансування закладів вищої освіти, пошуку нових методів контролю за використанням бюджетних коштів.

Здійснення ефективної політики здійснення бюджетних видатків посідає вагоме місце у керуванні суспільним розвитком країни. Задля максимально ефективно реалізації соціально-економічної політики держави необхідно мати дієвий механізм планування видатків державного бюджету. Видатки державного бюджету є важливим інструментом реалізації фінансової політики, досягнення економічного зростання та надання соціальних гарантій населенню.

Бюджетні видатки є вагомим інструментом макроекономічної політики, за їх допомогою держава має можливість здійснювати вплив на розміщення фінансових ресурсів, зайнятість, рівень цін, структуру суспільного виробництва, соціальне забезпечення. Питання посилення впливу видатків бюджету на соціально-економічний розвиток країни є актуальними для економік багатьох країн світу. Покращення якісного рівня планування

видаткової частини бюджету країни, посилення взаємозв'язку між витраченими ресурсами бюджету та отриманими результатами, підвищення ефективності від використаних бюджетних коштів, отримання максимального результату при мінімальних фінансових вкладеннях є важливими завданнями для країн з розвинутою та трансформаційною економікою [3, ст. 220].

На сучасній стадії суспільно-економічних перетворень важливим є поглиблений аналіз фінансового забезпечення державних закладів вищої освіти України задля встановлення пріоритетів та визначення напрямів його подальшого розвитку. Перегляд діючих та впровадження нових інструментів удосконалення фінансового забезпечення державних закладів вищої освіти сприятимуть піднесенню національної економіки [5].

В Україні на законодавчому рівні освіту визнано пріоритетною сферою соціально-економічного, інтелектуального, духовного і культурного розвитку суспільства і держави. Видатки на освіту в нашій країні завжди фінансувались в основному за рахунок бюджетних коштів. В умовах переходу до ринкових відносин зберігається провідна роль такого фінансування, оскільки основу системи освіти складають державні навчальні заклади. Основними принципами ефективного фінансового забезпечення державних закладів вищої освіти є:

– мобілізація достатнього обсягу фінансових ресурсів із залученням традиційних

державних та приватних джерел фінансового забезпечення вищої освіти та пошуком альтернативних джерел за рахунок їх диверсифікації;

– використання фінансового механізму, заснованого на оцінці якості та результатів діяльності, задля формування здорового конкурентного середовища для фінансового забезпечення державних закладів вищої освіти та ефективного розподілу бюджетних коштів;

– моніторинг відповідності та адаптація механізму фінансового забезпечення закладів вищої освіти до тенденцій соціально-економічного розвитку держави;

– забезпечення релевантності вищої освіти, а саме, гарантування того, що витрати різних розпорядників фінансових ресурсів на отримання освітньої послуги супроводжуватимуться наданням якісної освіти відповідно до вимог сучасного ринку праці;

– залучення дієвих механізмів оптимізації поточних витрат державними закладами вищої освіти при збереженні (зростанні) чисельності здобувачів вищої освіти [4, с. 90].

Було здійснено аналіз видатків на освіту загального фонду Зведеного бюджету України, а саме частки видатків на вищу освіту до загальних видатків на освіту. Результати аналізу зображені на рис. 1.

Аналіз видатків на освіту загального фонду Зведеного бюджету України за досліджуваний період свідчить про те, що незважаючи на те, що в абсолютному вираженні видатки на вищу освіту щорічно зростали, частка видат-

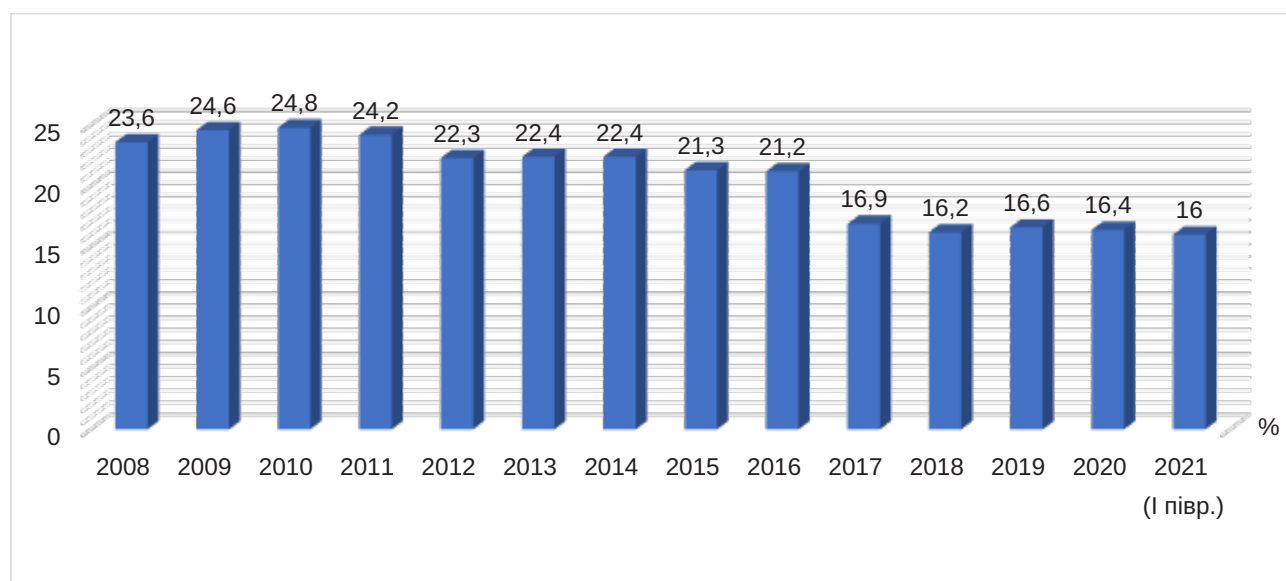

Рис. 1. Частка видатків на вищу освіту у видатках на освіту загального фонду Зведеного бюджету України за 2008–2021 роки, % [10]

ків на вищу освіту до загальних видатків на освіту має загальну тенденцію до зниження.

Проаналізувавши період з 2008 по 2020 рік, можна зробити висновки, що видатки на вищу освіту в абсолютному вираженні постійно зростають, а саме з 12 193 668 689,25 грн. у 2008 році до 35 833 698 771,58 грн. у 2020 році.

Однак, якщо порівняти частку видатків на вищу освіту до загальних видатків на освіту, то спостерігається суттєве скорочення з 23,6% у 2008 році до 16,0% у 2021 році.

Таке зростання обсягів фінансування вищої освіти пояснюється підвищенням оплати праці педагогічних і науково-педагогічних кадрів та стипендіального фонду студентів. При цьому слід відмітити, що бюджетне фінансування закладів вищої освіти відбувається на основі застосування методу кошторисного фінансування, який передбачає жорстку регламентацію використання фінансових ресурсів, що, в свою чергу, обмежує самостійність і гнучкість у використанні отриманих коштів [11]. Крім того, бюджетні витрати забезпечують переважно тільки фінансування витрат державних закладів вищої освіти на стипендії, частково заробітну плату та комунальні платежі.

Найбільший вплив на нинішню ситуацію має політика держави, яка спрямована на

зменшення обсягів фінансування закладів вищої освіти та вирішення цієї проблеми за рахунок диверсифікації власних надходжень закладів вищої освіти, а саме за рахунок коштів фізичних і юридичних осіб.

В свою чергу така політика держави дає поштовх до збільшення конкуренції на ринку освіти, а також до переведення діяльності закладів вищої освіти на комерційну основу.

Також варто зазначити, що протягом 2013–2020 рр. має місце скорочення обсягів набору до вишів, що обумовлено демографічною кризою починаючи з 1990 р. та внаслідок посилення міжнародної академічної мобільності, що розширює можливості для молоді, за рахунок пропозицій від іноземних університетів.

Дивлячись на рис. 2 та рис. 3 варто зазначити, що у загальній структурі ЗВО I–IV рівні акредитації переважають заклади освіти I–II рівні акредитації, однак протягом досліджуваного періоду спостерігається значне скорочення даного типу ЗВО. Заклади I–II рівні акредитації у 2020 році порівняно з 2013 скоротились на 151 одиницю, разом з тим помітним є загальне скорочення чисельності здобувачів освіти майже вдвічі.

Дана ситуація пояснюється рядом причин, а саме:

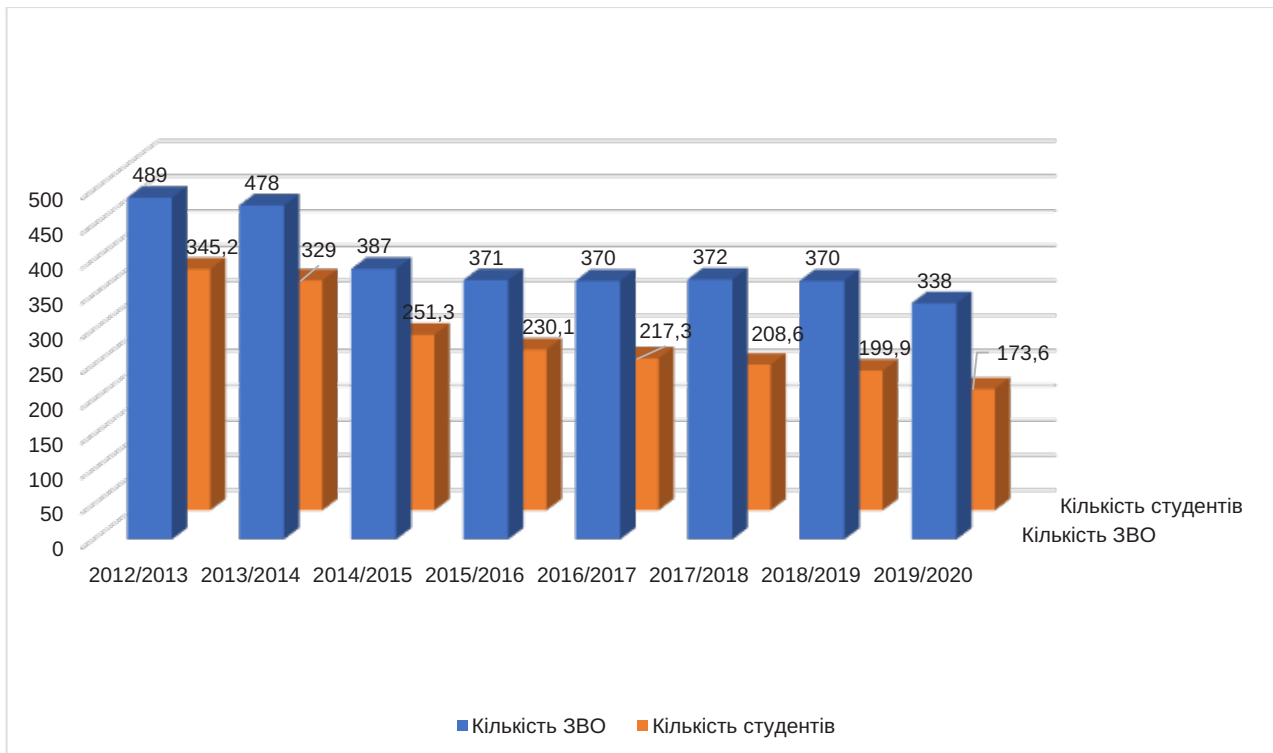

Рис. 2. Кількість ЗВО I–II рівнів акредитації в Україні в 2013–2020 роках, одиниць та кількість студентів в ЗВО I–II рівнів акредитації в Україні в 2013–2020 роках, тис. осіб [12]

- непристижністю навчання в закладах професійно-технічної освіти;
- неспроможністю закладів I–II рівнів акредитації в повній мірі реалізовувати право надання платних послуг, тим самим збільшуючи навантаження на державний бюджет;
- недостатня якість професійно-технічної технічної освіти;
- неспроможність випускників повноцінно конкурувати на ринку праці;
- застаріла матеріально-технічна база.

Як видно з рис. 3, протягом досліджуваного періоду спостерігається скорочення ЗВО III–IV рівнів акредитації на 53 одиниці, а кількість здобувачів вищої освіти на 559 осіб.

Дане скорочення можна пояснити як демографічною, так і економічною кризою в країні. Реакцією населення України на суттєве погіршення економічних умов стало посилення міграційних процесів, що безумовно впливає на кількість здобувачів вищої освіти.

Варто зазначити, що протягом останніх років особливо популярним стає отримання вищої освіти закордоном. Крім того, чимало юнаків мігрували з метою уникнення військової служби.

Слід зазначити, що до причин скорочення як закладів вищої освіти, так і кількості студен-

тів необхідно віднести також наслідки військового конфлікту на Сході України і поглиблення кризових явищ у вітчизняній економічній системі, серед яких: зростання безробіття та темпів інфляції, падіння рівня життя населення та відповідне зростання рівня бідності; значна обмеженість можливостей влаштуватись на роботу відповідно до отриманої освіти, навичок та досвіду.

Існуюча складна ситуація на ринку освітніх послуг в Україні посилюється існуючим дисбалансом між ринком праці та розвитком системи вищої освіти.

Невідповідність системи вищої освіти потребам економічних суб'єктів посилюється впливом таких чинників як застарілість матеріально-технічної бази, слабкість наукового розвитку ЗВО, недостатній рівень інформаційного забезпечення та іншими [13, с. 134].

Необхідно зазначити, що будь-які зміни в системі освіти неможливі без належного фінансового забезпечення, саме бюджет є домінуючим джерелом фінансування діяльності та розвитку державного ЗВО.

Оскільки вища освіта є сферою, де формується людський капітал країни і закладаються основи її майбутнього розвитку, одним із головних замовників фахівців та інвесторів освітньої системи повинна бути держава.

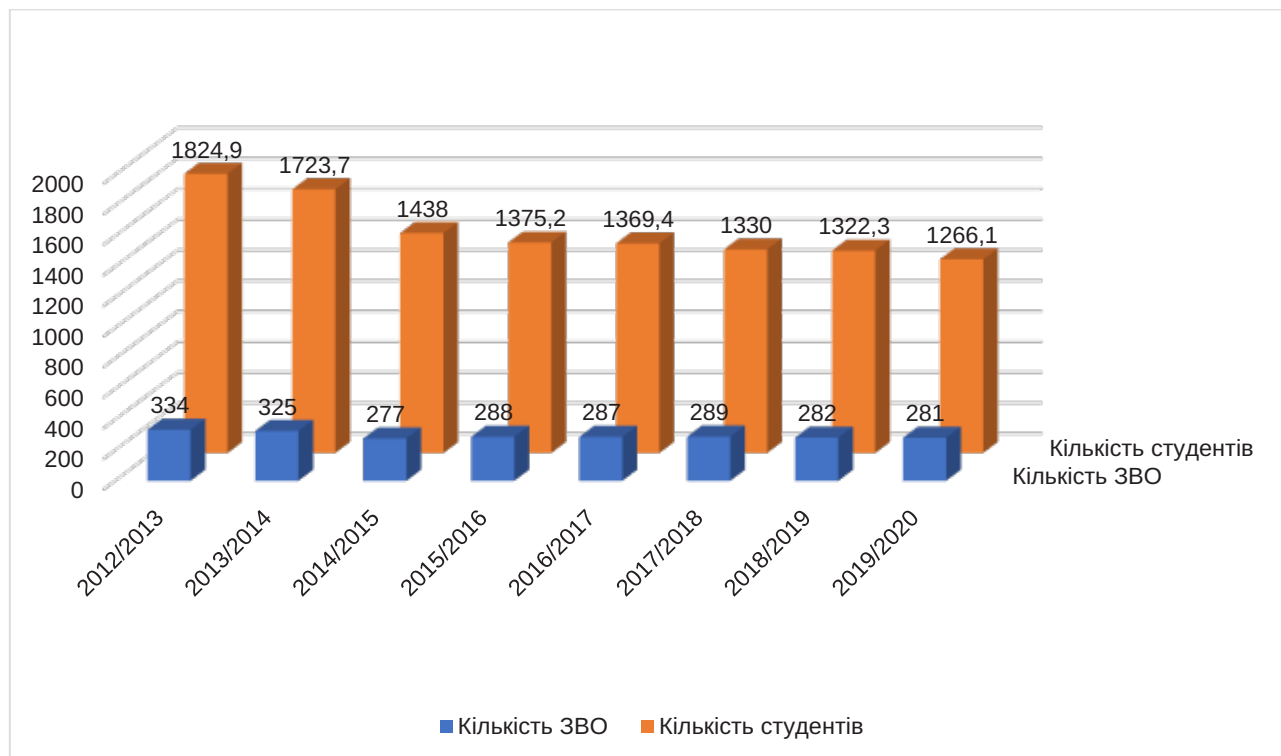

Рис. 3. Кількість ЗВО III–IV рівнів акредитації в Україні в 2013–2020 роках, одиниць та кількість студентів в ЗВО III–IV рівнів акредитації в Україні в 2013–2020 роках, тис. осіб [12]

У сучасних умовах нестача бюджетних коштів на належне функціонування вищої освіти змушує дотримуватися принципу його багатоканального фінансування із залученням позабюджетних джерел. Сьогодні надзвичайно важливим є забезпечення максимальної ефективності використання бюджетних коштів вищими навчальними закладами.

В теперішніх умовах, коли більшість країн світу і Україна зокрема, визначили пріоритетною галуззю формування нового типу суспільства саме освіту, варто зазначити, що рушійною силою переходу до нового типу суспільства буде саме освіта, адже вона стає головним важелем економічного та суспільного розвитку держави.

Основою сучасної демократичної держави та ключовим фактором економічного зростання справедливо вважається освіта. Справедливо стверджувати, що існує вага реальна потреба галузі освіти у забезпеченні необхідної кількості фінансових ресурсів. Однак, проведе дослідження ілюструє загальну тенденцію до зменшення видатків на вищу освіту.

Спостерігається перманентний дефіцит бюджетних коштів, учасникам бюджетного процесу необхідно приймати виважені управлінські рішення, які підвищували б ефективність використання коштів, що спрямовуються на фінансування освітньої галузі.

Виникає потреба у вдосконаленні існуючого механізму державного фінансування закладів вищої освіти, що в свою чергу, безумовно, сприятиме ефективному розвитку системи вищої освіти в Україні.

Загалом можна виділити ряд актуальних пропозицій щодо покращення існуючої системи вищої освіти, які в свою чергу дадуть змогу фахівцям вийти в ролі гідних конкурентів на міжнародному ринку праці: надання більшої автономії закладам вищої освіти; удосконалення існуючого механізму фінансування ЗВО з урахуванням стратегії розвитку держави; посилення спрямованість на вищої освіти на надання освітніх компетентностей, які вимагає ринок праці; активне залучення

зовнішніх стейкхолдерів до освітнього процесу; актуалізація освітніх програм відповідно до появи нових професій; сприяння міжнародному обміну досвідом між науково-педагогічними працівниками, а також між здобувачами вищої освіти; модернізація матеріально-технічної бази ЗВО та ін.

Сьогодні у системі вищої освіти спостерігаються адаптації до умов, які диктують сучасне суспільство і міжнародний ринок праці. Розвиток системи вищої освіти в європейських країнах здійснюється під впливом тих технологічних; економічних і соціальних перетворень; які відбуваються у світовому освітньому просторі. Вища освіта є рушійною силою суспільного розвитку саме, тому постає питання її удосконалення.

Висновки. Рівень фінансового забезпечення вищої освіти є чинником соціально-економічного розвитку держави. Ключовим показником розвитку країни є суспільний розвиток, який враховує рівень грамотності та освіченості населення. Освіта перетворює і змінює життя людей, є постійним стимулом до покращень та якісних змін у суспільному розвитку. Високий рівень фінансового забезпечення ЗВО є передумовою для досягнення сталого розвитку суспільства і найважливіший інструмент ефективного управління. На сучасній стадії суспільно-економічних перетворень важливим є поглиблений аналіз фінансового забезпечення державних закладів вищої освіти України задля встановлення пріоритетів та визначення напрямів його подальшого розвитку. Видатки бюджету на вищу освіту є одним з важливих інструментів мікро- та макроекономічної політики, з їх допомогою держава може здійснювати вплив на розподіл фінансових ресурсів, соціальні перетворення, зайнятість та ін. Вища освіта надає поштовх до посилення інтелектуального потенціалу держави, стимулом до суспільного розвитку та є одним з вирішальних чинників конкурентоспроможності країни на міжнародній арені. Саме тому питання розвитку вищої освіти як чинника суспільного розвитку є особливо актуальним.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Горпиненко М. Роль вищої освіти в інформаційному суспільстві. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. 2012. Вип. 22. С. 178–184.
2. Калінічева Г. Вища освіта України в контексті сучасних цивілізаційних змін. *Українознавчий альманах*. 2017. № 17. С. 146–149.
3. Чугунов І. Я. Формування видатків бюджету у системі соціально-економічного розвитку країни. *Економічний вісник університету*. 2016. Вип. 28(1). С. 217–226. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecvu_2016_28%281%29_31.

4. Кладченко М. В. Напрями розвитку системи фінансового забезпечення державних ЗВО України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 12. С. 88–93.
5. Державне фінансове регулювання економічних перетворень : монографія / І. Я. Чугунов, А. В. Павелко, Т.В. Канєва та ін.; за заг. ред. А. А. Мазаракі. Київ : Київ.нац.торг.-екон.ун-т, 2018. 376 с.
6. Лопушняк Г. С., Рибчанська Х. В. Вища освіта України: державне регулювання та перспективи розвитку : монографія. Львів : Ліга Прес», 2018. 283 с.
7. Шульц Т. Инвестирование в людей. URL: <http://masters.donntu.edu.ua/2009/fem/.htm>.
8. Антошкіна Л. І. Економіка вищої освіти: тенденції та перспективи реформування. Київ : Видавничий дім "Корпорація", 2005. 368 с.
9. Красільник О. В. Особливості фінансування вищої освіти в Україні. *Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України*. 2014. № 2. С. 58–64. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VAPSV_2014_2_12.
10. Дані Державної казначейської служби України. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu>.
11. Чугунов І. Я. Бюджетна стратегія суспільного розвитку. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2021. 532 с.
12. Дані Державної служби статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/osv_rik/osv_u/vuz_u.html.
13. Стратегія реформування системи вищої освіти в Україні до 2020 року. URL: http://osvita.ua/doc/files/news/438/43883/HE_Reforms_Strategy_11_11_2014.pdf.

REFERENCES:

1. Horpynenko M. (2012) Rol vyshchoi osvity v informatsiinomu suspilstvi [The role of higher education in the information society] *Naukovi pratsi Kirovohradskoho natsionalnogo tekhnichnogo universytetu. Ekonomichni nauky*. vol. 22, pp. 178–184.
2. Kalinicheva H. (2017) Vyshcha osvita Ukrainy v konteksti suchasnykh tsyvilizatsiinykh zmin [Higher education of Ukraine in the context of modern civilizational changes]. *Ukrainoznavchyi almanakh*, vol 17, pp. 146–149.
3. Chuhunov I. Ya. (2016) Formuvannia vydatkiv biudzhetu u systemi sotsialno-ekonomichnogo rozvytku krainy [Formation of budget expenditures in the system of socio-economic development of the country]. *Ekonomichniy visnyk universytetu*, vol. 28(1), pp. 217–226. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecvu_2016_28%281%29_31.
4. Kladchenko, M. V. (2019) Napriamy rozvytku systemy finansovoho zabezpechennia derzhavnykh ZVO Ukrainy [Development directions of the system of financial support of state higher education institutions of Ukraine]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 12, pp. 88–93.
5. Chuhunov I. Ia., Pavelko A. V., Kanieva T. V. ta in. (2015) *Derzhavne finansove rehuliuвання ekonomichnykh peretvoren: monohrafiia* [State financial regulation of economic transformations]. In A. A.Mazaraki (Eds.). Kyiv.nats. torh.-ekon.un-t (in Ukrainian)
6. Lopushniak H. S., Rybchanska Kh. V. (2018) *Vyshcha osvita Ukrainy: derzhavne rehuliuвання ta perspektyvy rozvytku: monohrafiia*. [Higher education of Ukraine: state regulation and development prospects]. Lviv: Vydavnytstvo «Liha Pres». (in Ukrainian)
7. Shults T. Ynvestyrovanye v liudei [Investing in people]. Available at: <http://masters.donntu.edu.ua/2009/fem/.htm>.
8. Antoshkina L. I. (2015) *Ekonomika vyshchoi osvity: tendentsii ta perspektyvy reformuvannia* [Economics of higher education: trends and prospects of reform]. Kyiv: Vydavnychiy dim "Korporatsiia". (in Ukrainian)
9. Krasilnyk O. V. (2014) Osoblyvosti finansuvannia vyshchoi osvity v Ukraini [Peculiarities of higher education financing in Ukraine]. *Visnyk Akademii pratsi i sotsialnykh vidnosyn Federatsii profspilok Ukrainy*, vol. 2, pp. 58–64. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VAPSV_2014_2_12.
10. Dani Derzhavnoi kaznacheiskoi sluzhby Ukrainy. Available at: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu>.
11. Chuhunov I. Ia. (2021) *Biudzhetna stratehiia suspilnogo rozvytku: monohrafiia* [Budget strategy of social development] Kyiv: nats. torh.-ekon. un-t. (in Ukrainian)
12. Dani Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy. [Data of the State Statistics Service of Ukraine] Available at: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/osv_rik/osv_u/vuz_u.html.
13. *Stratehiia reformuvannia systemy vyshchoi osvity v Ukraini do 2020 roku* [Strategy for reforming the system of higher education in Ukraine until 2020]. Available at: http://osvita.ua/doc/files/news/438/43883/HE_Reforms_Strategy_11_11_2014.pdf.